

Landsbyggsprogram i 10 länder inom EU

Varje land har minst ett landsbyggsprogram

Varje medlemsland i EU har ett eller flera program för utveckling av landsbygden. Programmen är en del av den gemensamma jordbrukspolitiken och utgör det som kallas den andra pelaren inom EU. Det som ingår i den så kallade första pelaren, som till exempel direktstöd till jordbruket, berörs inte vidare i denna sammanställning.

Det finns totalt 95 landsbyggsprogram inom EU. Länder med självstyrande regioner har ett program per region. Exempelvis har Tyskland 14 program och Spanien 22 stycken. Sverige har ett program.

Eftersom landsbyggsprogrammen har samma struktur som är fastlagd inom EU så är det möjligt att jämföra de olika ländernas program. Här har vi gjort en enkel jämförelse av hur pengarna fördelas i Sverige och i nio andra länder i vår närhet. De länder vi tar upp är Sverige, Finland, Danmark, Estland, Nederländerna, Belgien, Frankrike, Tyskland, Österrike och Storbritannien. Det finns givetvis andra skillnader än fördelningar av pengar i programmen. Det tar vi dock inte upp här.

Omfattning av hela EU:s program

EU:s landsbyggsprogram löper över en period på sju år och de nu gällande avser perioden 2007-2013. De finansieras både från EU:s budget och från nationella budgetar. Härtill kommer privata pengar i programmen eftersom stödandelarna för olika åtgärder vanligtvis är under 100 procent. Totalt uppgår EU:s budget för landsbyggsprogrammen till 91 miljarder euro under sjuårsperioden, det vill säga ungefär 900 miljarder svenska kronor. Finansiering görs genom landsbyggsfonden, den Europeiska jordbruksfonden för landsbygdens utveckling. I nationella offentliga pengar tillkommer ungefär lika mycket.

Från 2010 tillförs ytterligare pengar till landsbyggsprogrammen. Förstärkningarna ska användas för fem utpekade områden, dit hör åtgärder för att förebygga ytterligare klimatförsämringar pekats samt satsningar på bättre bredbandstäckning på landsbygden. Dessa nya pengar är inte inkluderade i den fortsatta redovisningen.

Två slags landsbygdsområden med olika finansiering

Det finns två typer av landsbygdsområden som finansiellt behandlas olika.

Områden eller regioner som ekonomiskt släpar efter jämfört med ett genomsnitt för hela EU kallas konvergensområden. Dessa områden får högre medfinansiering från EU. I 20 av de 27 medlemsländerna finns områden klassade som konvergensområden. I alla nya medlemsländer från Centraleuropa och Baltikum finns regioner klassade som konvergensområden. Det är dock inget medlemsland som är helt klassat som konvergensområde.

Av de gamla medlemsländerna har Tyskland konvergensområden i före detta Östtyskland. Vidare finns konvergensområden i Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Österrike, Portugal och Storbritannien.

Konvergensområdena har en total EU-budget på 31,2 miljarder euro, som alltså motsvarar cirka en tredjedel av totalbudgeten för alla landsbygdsprogram.

Övriga regioner och länder är således inte konvergensområden, i Sverige finns det till exempel inga. Det kan tilläggas att för Frankrike utgörs konvergensområdena av de franska områden som finns i bland annat Sydamerika och Oceanien.

Hur mycket pengar får olika länder?

Störst tilldelning från landsbygdsfonden för att genomföra sitt program har Polen med 13,3 miljarder euro (cirka 130 miljarder svenska kronor). Detta motsvarar nästan 15 procent av totalbudgeten. Stora bidragstagare är också Italien (8,3 miljarder euro), Tyskland (8,1 miljarder euro), Rumänien (8 miljarder euro), Frankrike (6,4 miljarder euro) och Storbritannien (4,6 miljarder euro). Sverige får ca 1 800 miljoner euro från fonden, vilket motsvarar ungefär 2 procent av totala budgeten. Tillsammans med den nationella offentliga finansieringen är programmets omslutning 3 917,2 miljoner euro som ungefär motsvarar 35 miljarder kronor. Genom att ytterligare pengar fördelats till programmen från 2010 slutar Sveriges budget på dryga 36 miljarder kronor. Finland får 2,1 miljarder euro och Danmark bara 0,4 miljarder euro. Av övriga här berörda länder toppar Österrike med knappt 4 000 miljoner euro från fonden. Belgien och Nederländerna får drygt 400 miljoner euro var och Estland, som till största delen är ett konvergensområde, får drygt 700 miljoner euro.

Redovisning per land

I de följande avsnitten redovisar vi huvuddragen av ett antal länders program genom att visa hur budgeten är fördelad mellan de så kallade axlarna.

Programmen har fyra axlar:

- Axel 1 innebär åtgärder som ska befrämja konkurrenskraften inom jord- och skogsbrukssektorn inklusive förädling.

- Axel 2 innebär åtgärder för miljön och markförvaltning (inklusive stöd till jordbruk i mindre gynnade områden) och riktar sig i huvudsak till jord- och skogsbruk.
- Axel 3 innehåller en rad olika åtgärder för landsbygdens diversifiering och höjd livskvalitet.
- Axel 4 är en metod som innebär att besluten om stöd flyttas ned på lokal nivå, till så kallade leaderområden, som får bestå av högst 100 000 invånare. I Sverige motsvarar detta att ett leaderområde består av landsbygdsdelarna inom 3-4 kommuner.

Sverige

Sverige har endast ett nationellt program för landsbygdsutveckling med en budget på 1 825,6 miljoner euro från fonden. Med den svenska medfinansieringen blir programmets totala omslutning av offentliga medel 3 917,2 miljoner euro, alltså ungefär 35 miljarder svenska kronor. Medfinansieringen från EU är 47 procent men varierar mellan axlarna. Utöver de nämnda beloppen tillskjuter Sverige ytterligare nationella pengar, så kallad top-up, med 9,5 miljoner euro.

Sverige har valt att lägga tyngdpunkten på åtgärder inom axel 2 (miljön och markförvaltning inklusive stöd till jordbruk i mindre gynnade områden). Axel 2 har 70 procent av budgeten, axel 1 har 14 procent och axel 3 har 8 procent. Axel 4 (Leader) har tilldelats 7 procent och avser i huvudsak insatser motsvarande axel 3 men även insatser motsvarande axel 1 och 2 ges stöd.

I Sverige finns 63 leaderområden som täcker hela landet.

Finland

Finland har två program: ett för Finland utom Åland och ett för Åland. Här redovisas endast programmet för Finland utom Åland. Programmet har en budget på 6 625,7 miljoner euro i offentliga medel, varav 2 062,5 kommer från fonden. Den totala omslutningen är därmed mer än 50 procent större än för det svenska programmet. Medfinansieringen från EU är 31 procent i genomsnitt men varierar mellan axlarna. Finland tillskjuter därtill ytterligare 140 miljoner euro i nationella top-ups.

Precis som Sverige har Finland valt att lägga tyngdpunkten på åtgärder inom axel 2 (miljön och markförvaltning inkl stöd till jordbruk i mindre gynnade områden). Axel 2 har 81 procent av budgeten, axel 1 har 8 procent och axel 3 har 7 procent. Axel 4 (Leader) har tilldelats 4 procent och avser åtgärder motsvarande alla axlar.

Målet är att skapa 50 leaderområden.

Danmark

Danmark har ett nationellt program för landsbygdsutveckling med en budget på 444,7 miljoner euro från fonden. Med den nationella medfinansieringen blir programmets totala omslutning av offentliga medel 830,8 miljoner euro, alltså ungefär 8 miljarder svenska kronor, motsvarande mindre än 25 procent av det svenska programmets budget. Medfinansieringen från EU är 54 procent i genomsnitt men varierar mellan axlarna. Danmark tillskjuter inga ytterligare nationella pengar.

Även Danmark har valt att lägga tyngdpunkten på åtgärder inom axel 2 (miljön och markförvaltning). Axel 2 har 64 procent av budgeten, axel 1 har 21 procent och axel 3 har 5 procent. Axel 4 (Leader) har tilldelats 10 procent och avser endast insatser motsvarande axel 3. Mobiliseringen av utvecklingskrafterna på landsbygden går också i första hand genom Leader.

Målet är att skapa 50 leaderområden.

Estland

Estland har enbart ett nationellt program. Programmet har en budget på 924,9 miljoner euro, varav 714,7 miljoner euro kommer från fonden. Medfinansieringen från EU är 77 procent men varierar mellan axlarna. Estland tillskjuter inga ytterligare nationella top-ups.

Estland har lagt 39 procent av budgeten på axel 1 och 38 procent på axel 2. Axel 3 har tilldelats 13 procent och axel 4 (Leader) har tilldelats 10 procent. Leader arbetar endast inom axel 1 och 2. Målet är att skapa 27 leaderområden.

Nederländerna

Nederländerna har enbart ett nationellt program med motiveringen att landet är mycket homogent. Programmet har en budget på 973 miljoner euro i offentliga medel, varav 486,5 kommer från fonden. Medfinansieringen från EU är 50 procent. Nederländerna tillskjuter därtill ytterligare 619,8 miljoner euro i nationella top-ups.

Nederländerna har fördelat budgeten mycket jämnt mellan axlarna. Axel 1, 2 och 3 har tilldelats 30 vardera och Leader 10 procent. Totalt 28 leaderområden ska gälla och är samma antal som under förra programperioden.

Belgien

Belgien har två regionala program, ett för Flandern och ett för Wallonien. Totalt uppgår den offentliga finansieringen till 1 144,6 miljoner euro. Av detta betalar EU 418,6 miljoner euro. Den totala offentliga budgeten för Flandern är 667,6 miljoner euro och för Wallonien 477 miljoner euro. Flandern tillskjuter med nationella top-ups i sin region med ytterligare 40,9 miljoner euro.

Wallonien lägger 40 procent av programmets offentliga pengar på axel 2 och 48 procent på axel 1. Axel 3 tilldelas 8 procent och till axel 4 går 4 procent. Axel 4

är främst inriktad på åtgärder enligt axel 3 men kan också stödja insatser enligt axel 1 och 3. Målet är att arbeta med 15 leaderområden.

Medfinansieringen från EU växlar mellan axlarna men är i genomsnitt för Flandern 34 procent och för Wallonien 41 procent.

Flanderna lägger huvuddelen av programmets pengar i axel 1, 68 procent. Axel 2 tilldelas 17 procent och axel 3 får 9 procent enligt budget. Leaderaxeln får 6 procent. Totalt 10 leaderområden ska finnas. Leader ska enbart arbeta med åtgärder inom axel 3. Mobiliseringen av utvecklingskrafterna på landsbygden i båda regionerna går i första hand genom Leader.

Frankrike

Frankrike har sex stycken landsbygdsprogram, ett för fastlandsdelen av Frankrike, ett för Korsika och ett var för de så kallade översjöiska territorierna Guadelope, Martinique, Guyana och Réunion. Redovisningen här avser fastlandsdelen.

Programmet har en budget på 10 842,2 miljoner euro i offentliga medel, varav 5 727,1 kommer från fonden. Medfinansieringen från EU är 53 procent i genomsnitt men varierar mellan axlarna. Frankrike tillskjuter därtill ytterligare 2 907 miljoner euro i nationella top-ups.

Frankrike har valt att lägga 52 procent av budgeten på åtgärder inom axel 2 (miljön och markförvaltning inkl stöd till jordbruk i mindre gynnade områden). Axel 1 har 37 procent av budgeten, axel 3 har 6 procent och axel 4 har 5 procent. Axel 4 avser åtgärder motsvarande alla axlar. Mobiliseringen av utvecklingskrafterna på landsbygden går till stor del genom Leader.

Målet är att skapa 200 leaderområden.

Tyskland

Tyskland har 14 stycken landsbygdsprogram, ett för varje förbundsland. Den federala regeringen i Berlin har utarbetat mallar för att underlätta förbundsländernas programmeringsarbete.

Summan av de 14 programmen har en budget på 13 207,9 miljoner euro i offentliga medel, varav 8 112,5 euro kommer från fonden. Medfinansieringen från EU är 61 procent i genomsnitt men varierar mellan förbundsländerna och mellan axlarna. I före detta Östtyskland är EU:s medfinansiering högre än i gamla Västtyskland. Förbundsländerna tillskjuter därtill ytterligare totalt 3 863,1 miljoner euro i nationella top-ups.

Två av förbundsländerna, Baden-Württemberg och Bayern lägger över 60 procent av budgeten på åtgärder inom axel 2. För återstående länder ligger andelen för axel 2 mellan 24 procent (Niedersachsen) och 54 procent (Hessen). Axel 1 varierar mellan 17 procent (gäller för Baden-Württemberg och Saarland). Axel 3 har högst andel i Mecklenburg-Vorpommern med 42 procent och lägst andel i Hessen med 9 procent. Leaderaxeln har högst andel i Saarland och

Schleswig-Holstein med 15 procent respektive 12 procent och lägst i Nordrhein-Westfalen med 4 procent.

Axel 4 avser åtgärder motsvarande alla axlar men främst inom axel 3.

Österrike

Österrike har enbart ett nationellt program för landsbygdsutveckling med en budget på 3 911,5 miljoner euro från fonden. Med den nationella offentliga medfinansieringen blir programmets totala omslutning av offentliga medel 7 755,4 miljoner euro, alltså ungefär 77 miljarder sek. Det är således mer än dubbelt så stort som det svenska programmet. Medfinansieringen från EU är 49 procent i icke-konvergensregionerna och 74 procent i konvergensregionerna. Utöver de nämnda beloppen tillskjuter Österrike ytterligare nationella medel, så kallad top-ups, med 169,5 miljoner euro.

Som Sverige har Österrike valt att lägga tyngdpunkten på åtgärder inom axel 2 (miljön och markförvaltning inkl stöd till jordbruk i mindre gynnade områden). Axel 2 har 73 procent av budgeten, axel 1 har 14 procent och axel 3 har 8 procent. Axel 4 (Leader) har tilldelats 5 procent och avser i huvudsak insatser motsvarande axel 3 men även insatser motsvarande axel 1 och 2 ges stöd. Leader har huvudansvar för programmets horisontella kriterier, alltså främst målen om jämställdhet och integration. Mobiliseringen av utvecklingskrafterna på landsbygden går också i första hand genom Leader.

Målet är att skapa 100 leaderområden.

Storbritannien

Storbritannien har ett landsbygdsprogram för varje landsdel: England, Wales, Skottland och Nord-Irland.

Programmen har en total budget på 8 634,8 miljoner euro i offentliga medel, varav 4 441,3 miljoner euro kommer från fonden (inklusive frivillig modulering från pelare I). Medfinansieringen från EU är 51 procent i genomsnitt men varierar mellan axlarna. Nationellt tillskjuts därtill ytterligare 565 miljoner euro i top-ups.

Alla fyra programmen lägger en stor andel av budgeten på axel 2. Störst andel har England med 81 procent av budgeten i axel 2. Nord-Irland lägger ingenting i axel 3 men lägger 31 procent av budgeten i axel 4, som bara avser åtgärder enligt axel 3.